

*Володимир ГАЛИК,
о. Олег КЕКОШ
(Дрогобич, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ОБОРОННОЇ СВІДОМОСТІ ТА ВІЙСЬКО- ВО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В ДІЯЛЬНОСТІ УГКЦ ЗА МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО

Актуальність запропонованої для розгляду теми зумовлена як історичною роллю Митрополита Андрея Шептицького, так і тими викликами, з якими нині стикається Україна. Митрополит очолював Церкву в період обох Світових воєн і неодноразових змін політичних режимів. Його унікальний досвід формування так званої оборонної свідомості є надзвичайно важливим для сучасної України, яка знову бореться за свою незалежність. Порушена проблема дозволяє висвітлити концепцію А. Шептицького, яка гармонійно поєднує любов до Батьківщини із християнськими моральними засадами. У контексті теперішньої інформаційної війни запропонована модель виховання молоді набуває особливої цінності.

Андрей Шептицький активно підтримував молодіжні організації, що дає змогу глибше зрозуміти, як релігійна спільнота може стати рушієм патріотичного виховання. Цей аспект є особливо важливим для побудови взаємодії між державою, Церквою та громадянським суспільством. Праці митрополита, зокрема «Як будувати рідну хату» [11], спрямовані на ліквідацію комплексу меншовартості та виховання відповідальності за долю своєї нації. Вони й сьогодні слугують підґрунтям для формування національної ідентичності нового покоління українців.

Варто також зазначити, що радянська історіографія тривалий час дискредитувала діяльність митрополита А. Шептицького і Української греко-католицької церкви. Об'єктивне вивчення його внеску у справу військово-патріотичного виховання сприятиме відновленню історичної справедливості, а також зміцненню колективної національної пам'яті.

Ідеологічні основи патріотичного виховання у вченні митрополита Андрея Шептицького ґрунтувалися на гармонійному поєднанні християнської етики, національної самосвідомості та праг-

нень до державотворення. А. Шептицький розглядав патріотизм не лише як вияв любові до Батьківщини, а й як глибокий моральний обов'язок перед Богом і своєю нацією [4; 9; 10].

На його переконання, любов до рідної землі є невід'ємною частиною Божої заповіді любові до ближнього. Водночас він застерігав, що патріотизм, позбавлений християнських моральних засад, ризикує перерости у деструктивний шовінізм. Митрополит підкреслював, що виховання у душі християнських цінностей має більшу вагу, ніж всі матеріальні блага світу. Справжній патріот, за його словами, насамперед є свідомим християнином.

А. Шептицький наголошував, що патріотизм полягає у конкретній діяльності на благо свого народу, а не в порожніх гаслах чи зовнішніх деклараціях. Його підхід до молодіжного виховання був спрямований на формування працьовитих, чесних і активних громадян, готових докладати чимало зусиль для економічного та культурного розвитку України.

Митрополит рішуче протистояв руйнівним ідеологіям, які розколювали українське суспільство. Він закликав до єдності між галичанами та наддніпрянцями, підтримував розвиток української мови, культури та історичної свідомості. Основною метою його патріотичного виховання було підготувати українців до самоврядування та незалежності [4; 9; 10; 11].

У своїх посланнях А. Шептицький акцентував увагу на необхідності формування політично свідомої нації, здатної створити власну державу. Він бачив Україну як невід'ємну частину християнської європейської культури. Патріотичні ідеї митрополита ґрунтувалися на засадах демократії, верховенства права та поваги до прав людини. А. Шептицький активно підтримував українські школи, гімназії й художні заклади освіти, а також надавав фінансову допомогу молодим талантам, будучи переконаним у тому, що освіта та культура є підґрунтям національного відродження. У своїх пастирських посланнях він постійно нагадував молоді про важливість виховання в собі таких чеснот, як мужність, працелюбство, чесність і любов до рідної землі – основоположних цінностей його концепції патріотичного виховання [12-15].

Діяльність Української Греко-Католицької Церкви під керівництвом Митрополита Андрія Шептицького була зосереджена на всебічному розвитку української молоді, зміцненні її національної ідентичності та духовних цінностей. А. Шептицький бачив у мо-

лодому поколінні фундамент майбутнього нації, тому активно підтримував молодіжні ініціативи та організації. Одним із його ключових проєктів була ідейна підтримка руху «Українська Молодь Христові», спрямованого на формування молоді в дусі християнської моралі, любові до Батьківщини та солідарності. Він сприяв організації масових заходів і конференцій для молоді, допомагав активності українського скаутського руху «Пласт», незважаючи на заборони польської влади в 1920-ті роки. Зокрема, А. Шептицький докладав зусиль для відкриття таборів і придбання земель для пластунів [3; 16].

Під опікою церкви функціонувала мережа приватних гімназій, шкіл, дитячих будинків та Богословська академія, створена у 1928 році, які забезпечували молодим людям якісну освіту з акцентом на національне та релігійне виховання. Митрополит також виділяв власні кошти на стипендії для обдарованої молоді, яка здобувала освіту у провідних університетах Європи, а також фінансово підтримував молодіжні товариства, такі як «Сокіл-Батько» та «Луг» [3].

Регулярно звертаючись до молоді через свої послання, А. Шептицький заохочував її до самовдосконалення, чесності, любові до Бога та України, вказуючи напрямок життєвого шляху через обґрунтування християнських цінностей [12-15]. Завдяки такій діяльності вдалося сформувати нове покоління свідомих українців, яке стало рушійною силою культурного й громадського розвитку Галичини в міжвоєнний період.

Військово-патріотичний аспект та формування оборонної свідомості у вченні митрополита Андрея Шептицького мають глибоке коріння в християнських цінностях, де любов до Батьківщини розглядається як священний обов'язок, а захист держави – як моральне право та доброчесність [2; 5; 6]. На думку А. Шептицького, патріотизм не повинен ґрунтуватися на почутті ненависті до інших народів, натомість це має бути конструктивна форма любові до власної нації, яка передбачає готовність до самовідданості. Митрополит наголошував на тому, що любов до сім'ї та Батьківщини складає фундаментальний обов'язок кожного християнина, а патріотизм визначав як чесноту, яку належить виховувати у суспільстві, особливо за підтримки духовенства [2; 5; 6; 11].

Він закликав український народ усвідомити важливість будівництва власної держави, нагадуючи, що українці мають докладати

значно більше зусиль для розвитку та збереження своєї «хати» у порівнянні з іншими народами [11].

А. Шептицький виявляв активну підтримку українській освіті, мистецтву та культурно-просвітницьким товариствам, відзначаючи ключову роль освіченої молоді у забезпеченні обороноздатності країни. Його благословення утворення Західноукраїнської Народної Республіки у 1918 році відображало тверду позицію щодо права українців на власну державність. За концепцією А. Шептицького, оборонна свідомість не має базуватися на агресії чи ворожих емоціях. Вона являє собою усвідомлену готовність захищати свою землю, що формує моральне підґрунтя для національного служіння. З огляду на це, ідеї Андрея Шептицького разом із думками Йосифа Сліпого продовжують залишатися джерелом натхнення для формування патріотичної позиції та оборонної свідомості серед українців сучасності [1; 2; 11].

Таким чином, діяльність УГКЦ за часів митрополита Андрея Шептицького стала основою для формування стійкої оборонної свідомості, перетворивши патріотизм на невід'ємну етичну норму. Це сприяло збереженню української ідентичності та вихованню покоління, яке було готове боротися за незалежність. Його методи виховання зберігають свою актуальність навіть у наш час.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архиєрейський Синод УГКЦ звернувся до українців із пастирським словом про патріотизм. URL: <https://ugcc.lviv.ua/2022/12/07/arhyerejskyj-synod-ugkts-zvernuvsya-do-ukrayintsiv-iz-pastyrskym-slovom-pro-patriotyzm/#:~:text=...>
2. Басараб В. Державотворчі та патріотичні ідеї А. Шептицького в історичному контексті. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*. 2018. №2 (39). С. 11–20. URL: [https://doi.org/10.24144/2523-4498.2\(39\).2018.164803](https://doi.org/10.24144/2523-4498.2(39).2018.164803).
3. Беген О. Ще раз про свято «Українська Молодь Христові». URL: <http://www.laityugcc.org.ua/istorija-mirjanskix-ruxiv/articles/sche-raz-pro-svjato-ukrajinska-molod-xristovi.html#:~:text=...>
4. Брик Р., Брик Ю. Роль діяльності Андрея Шептицького у формуванні національної ідентичності українців. *Українська Хаття вільної людини в системі цінностей українського суспільства*

в умовах війни та повоєнного часу: збірник наукових статей, тез доповідей та інших матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16 травня 2025 р. / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, Н. Б. Стрийвус, М. І. Чорна. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2025. С. 43–47. URL: <https://eir.kristti.com.ua/storage/app/uploads/public/684/6df/039/6846df039e891209205999.pdf...>

5. Микола Лутчак. «Чеснота патріотизму у навчанні митрополита Андрея (Шептицького)» (науковий керівник – о. ліц. Тарас Коберинко, рецензент – о. Олег Кекош). URL: <http://dds.edu.ua/ua/articles/2/diploms/2016/1568-lutchak-mykola.html#:~:text=>

6. Митрополит Андрей Шептицький [Текст]: наук.праці / упоряд. та наук. ред. Д. Герцюк, П. Сікорський. Львів: «СПОЛОМ», 2016. 305 с. (Серія: Видатні українські педагоги, Вип. 7).

7. Митрополит Андрей Шептицький про християнське розуміння патріотизму. *Український католицький часопис «МІСІОНАР»*. URL: <https://misionar.in.ua/publish/doslidzhennia-i-povchannia/mitropolit-andryey-shyepitskiy-pro-khristiyanskye-rozuminnya-patriotizmu/#:~:text=>

8. Народився Андрей Шептицький, видатний український церковний, культурний та громадський діяч, митрополит Української греко-католицької церкви. URL: <https://www.nbu.gov.ua/node/4761#:~:text=>

9. Огірко О. Духовно-моральне виховання молоді в спадщині Андрея Шептицького. *Вісник післядипломної освіти*. Випуск 12(41). «Серія «Педагогічні науки». С. 198–218. URL: <https://ojs.uem.edu.ua/index.php/vpo/article/view/151/354>.

10. Позняк-Хоменко Н. «На службі Богу й Україні». До дня народження митрополита Андрея Шептицького. URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/statti/na-sluzhbi-bogu-y-ukrayini-do-dnya-narodzhennya-mytropolyta-andreya-sheptyckogo/#:~:text=>

11. Шептицький А. Наша державність. Як будувати рідну хату. Бібліотека Української Галицької Партії. 48 с. URL: https://uhp.org.ua/storage/2020/06/YAk-buduvaty-ridnu-hatu-01.06_druk.pdf.

12. Шептицький А. Пастирські послання 1899–1914, Т. 1. Львів: Видавництво «АРТОС», 2007. L+1014 с.
13. Шептицький А. Пастирські послання 1905–1944, Т. 4. Львів: Видавництво «АРТОС», 2013. XIV+1194 с.
14. Шептицький А. Пастирські послання 1918–1939, Т. 2. Львів: Видавництво «АРТОС», 2013. XII+1248 с.
15. Шептицький А. Пастирські послання 1939–1944, Т. 3. Львів: Видавництво «АРТОС», 2010. XXXII+828 с.
16. Що зробив Андрей Шептицький для України: діяльність великого Митрополита. URL: <https://givingtuesday.ua/statti/shho-zrobiv-andrej-sheptyczkyj-dlya-ukrayiny-diyalnist-velykogo-mytropolyta/#:~:text=...>